

Iż-Żanżarell Tat-Tikki

Raymond Galea

Iż-Żanżarell tat-Tikki (*Spotted Flycatcher*) hu wieħed minn īames speċi ta' żanżarelli li jżuru l-Ğejjer Maltin u forsi l-aktar wieħed komuni fosthom. L-erba' speċi l-oħra huma: iż-Żanzarell tal-Kullar (*Collared Flycatcher*), iż-Żanżarell tal-Lvant (*Semi-Collared Flycatcher*) iż-Żanżarell Iswed (*Pied Flycatcher*) u ż-Żanżarell ta' Sidru Ahmar (*Red-breasted Flycatcher*).

Iż-Żanżarell tat-Tikki hu għasfur kwazi daqs l-Ğħammiekk tal-Bejt, għalkemm iktar mislut. Hu griz kannella minn fuq u bajdani minn taħt. Mill-qrib jidħru tikek skuri fuq irras u strixxi rqaq fuq is-sider. Saqajh u munqaru huma suwed. Ir-raġel u l-mara huma ta' l-istess lewnej u ma jingħarfux minn xulxin. L-ġħajja normali taż-Żanżarell tat-Tikki hi **tżii** filwaqt li meta jersaq xi periklu jgħajjat **twii-tak-tak**.

Dan iż-Żanżarell, bħal kwazi ż-żanżarelli l-oħra kollha jħobb joqghod fuq xi quċċata ta' xi siġra jew fit-tarf ta' xi fergħa, ghassha għal xi dubbienna, nemusa jew insett ieħor li jkun qiegħed jittajjar viċin. B'heffa kbira dan itir għal fuq l-insett, jaqbdu u jerġa' lura fuq l-istess fergħa. Dan jista jdum żmien twil tiela' u nieżel jaqbad l-insett minn fuq l-istess fergħa jew zokk.

Iż-Żanżarell tat-Tikki hu komuni fil-pajjiżi kollha ta' l-Ewropa, fejn insibu ħibejjet ukoll. Fil-Ğejjer tagħna hu komuni fil-passa tar-rebbiegħha meta jidher minn nofs April sal-bidu ta' Ĝunju. Fil-ħarifa jidher f'numri iż-ġħar minn nofs Awissu sal-bidu ta' Novembru, għalkemm f'xi maltempata jista' jiġi f'numri akbar. Xi par jew tnejn jibqgħu magħna fis-sajf biex ibejtu. Billi dan l-ġħasfur iħobb joqghod f'postijiet bis-siġar, bla dubju ta' xejn li l-aktar post favorit tiegħi fil-Ğejjer Maltin hu l-Buskett. Il-Buskett joffri ambjent tajjeb għal dan l-ġħasfur biex ibejjet u jrabbi l-frieħ tiegħi.

Iż-Żanżarell tat-Tikki nstab ibejjet għall-ewwel darba f'Ġunju ta' l-1971, meta par bi tliet ifrieh għadhom kif taru kienu preżenti fil-Buskett. Nistgħu nghidu li minn dakħinhar 'l-hawn bejjet ta' kull sena.

Is-siġar taż-Żnuber u dawk taċ-Ċipress huma l-aktar imfittxija minn dan l-ġħasfur biex jibni l-bejta tiegħi. Fil-Buskett mhix problema kbira li jsib minn dawn is-siġar. Il-bejta jħobb jibnija l-aktar fit-tarf ta' xi fergħa qalb il-weraq taċ-Ċipress. Din x'aktarx ma tkun tintlaħaq mill-art u diffiċċi li taraha għax tkun moħbijsa sewwa.

Iż-Żanżarell tat-Tikki jibda jaħseb biex jibni l-bejta tiegħi għall-ahħar ta' Mejju. Din jibniha minn ħuxlief u haxix niexef li jsib taħt is-siġar. Fil-

Buskett iħobb juža l-aktar il-weraq niexfa tas-sigra taż-Żnuber. Il-bejta tkun xi ffit ċatta u minn ġewwa l-qaleb ma tantx ikun fond. Kemm il-mara kif ukoll ir-raġel jieħdu ħsieb biex jibnu l-bejta.

Il-mara tħid minn tnejn sa ħames bajdiet. Il-kulur tal-bajd ivarja xi ffit minn bejta ghall-oħra. Jista' jkun ikħal ċar jew fl-aħħar jew abjad maħmuġ, imma ta' spiss dawn ikollhom ħafna tikek oranġjo fil-kannella. Generalment il-mara biss tieħu ħsieb biex issaħħanhom għal madwar erbatax-il ġurnata, filwaqt li r-raġel joqgħod għasssa fit-territorju tagħhom.

Għall-ewwel żmien wara li jfaqqsu, il-mara żżoq il-frieħ b'xi insetti żgħar li r-raġel igibilha, filwaqt li hi tibqa' fuq il-bejta ssaħħanhom. Meta jikbru xi ffit hi wkoll tmur iġġbilhom l-ikel. Dawn il-frieħ idumu tlettix-il ġurnata fil-bejta qabel jippruvaw jagħmlu l-ewwel titjira tagħhom. Għall-ewwel dawn ma jkunux jafu jtiru sewwa. Il-ġenituri

tagħhom idumu jieħdu ħsiebhom u jzoqquhom għal xi għoxrin ġurnata oħra wara li jittajru. Meta jikbru sewwa l-frieħ ikunu jixxbu l-ġenituri, għalkemm ikunu aktar kanella minn fuq u jkollhom ferm aktar tikek. Iż-Żanżarell tat-Tikki jbid darbejnej fi staġġun wieħed u l-biċċa l-kbirja jerġa juža l-istess bejta ta' l-ewwel darba.

Kif rajna l-Buskett għandu parti mportanti għal xi aghħsafar tas-sigar li jistgħid u jkunu jridu jbejtu fi għżejt. Barra ż-Żanżarell tat-Tikki, ta' kull sena jippruvaw ibejtu xi pari tal-Gamiem (*Turtle Doves*), Sponsuni (*Chaffinches*) u Apparelli (*Serins*); iżda minħabba dawk li ma jirrispet-tawx in-natura dawn l-agħsafar ma jirnexx il-homx ibejtu għax jinqabdu jew jinqatlu u dan meta l-Buskett hu post imħares bil-ligi, fejn hadd ma jista' jaqbad u jew joqtol aghħsafar.

Meta l-agħsafar jingħataw iċ-ċans, jirnexx il-homx ibejtu fil-Ġżejjer Maltin, bħalma rrnexxielu ż-Żanżarell tat-Tikki.

Raymond Galea